

פסיטות מקריאה לסיפור "יאן" מאת צ'כוב

אתי אנקרי "אני רואה לך בעיניים"

התבוננות: הקרישו צ דקות להתבוננות בעיניים של מי שיושב/ת לצידכם

כתיבה: תארו את העיניים, את צבען, אורטן, הריסים העוטפות אותן.

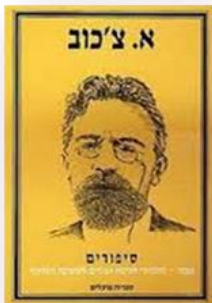
איזה תחושות עולות מהמבט?

מה לדעתכם מבטאות העיניים, מה מסקפות?

יצירת קשר עין, לטס מה?

יגון / אנטון צ'כוב

לוי, שרון. איור יונה והסוסה

סוג היצירה: סיפור קצר מתורגם הסיפור הינו דוגמה מובהקת לסיפור הקצר. מצומצם בהיקפו מבחינת הזמן המתואר, הגיבורים, העלילה והבעיה המרכזית. יש בו מיצוי מרוכז של משמעויות עד כי מצליח להעביר לקורא בדרכים אומנותיות מציאות אנושית רחבה, הנתונה בתוך מבנה קלאסי.

נושא הסיפור: בדידותו של היחיד בחברה העירונית, חיפוש אחר אופן קשבת וניכורה של החברה

יונה העגלון הגיע אל העיר הגדולה מהכפר לאחר שבנו נפטר. הוא מנסה למצוא אדם לו יוכל לספר על מות בנו, ובכך להקל מעט על יגונו. האנשים הסובבים אותו מרוכזים בעצמם, ואינם קשובים לצרתו.

הסיפור מעלה ביקורת נוקבת על אטימותה של החברה.

(בתרגום אחר הסיפור נקרא "מועקה")

ניתן להיעזר באינפוגרפיקה לסיפור "יגון" בקישור

תוכלו לקרא, להאזין וללמוד

האקספוזיציה

אקספוזיציה, מצג – מופיעה לרב בפתחת הסיפור וכוללת את הפרטים הרלוונטיים להבנת הסיפור (המקום, הזמן, הדמות המרכזית, רמוזים מטרימים להמשך, ולפעמים, גם הבעיה המרכזית)

הסיבוך – השלב השני בעלילה (לרב מגיע אחרי האקספוזיציה) ובו העלילה מתחילה להסתבך

הסיבוך

1 איש הצבא

2 3 צעירים

3 חצרן

4 עגלון צעיר

השיא – המקום ביצירה בו מגיע המתח לדרגה הגבוהה ביותר, זהו מצב בו הספור מגיע לנקודת מפנה והבעיה העיקרית עומדת בפני פתרון. לרב מצוי השיא בסופו של הספור הקצר.

השיא

התרה – הסיום - פתרונה של הבעיה העלילתית שהעמיד הסיבוך. בשלב זה הסבוך מגיע לפתרון בין אם טוב או רע. להתרה יש שני דגמים עיקריים: סיום סגור (הבעיה המרכזית בסיפור מגיעה לידי פיתרון) וסיום פתוח (הבעיה המרכזית בסיפור אינה מגיעה לידי פיתרון)

ההתרה

קישור לטקסט

קומיקס

יגון/ צ'כוב

סיפור מתורגם – קישור לעלילה

תקציר ומבנה העלילה

אקספוזיציה

סיבוך (4 מפגשים)

שיא + התרה (המפגש עם הסוסה)

אקספוזיציה (מצג) – מופיעה לרוב בפתחת הסיפור וכוללת את הפרטים הרלוונטיים להבנת הסיפור (המקום, הזמן, הדמות המרכזית, רמזים מטרימים להמשך, ולפעמים גם את הבעיה המרכזית)

המידע העולה מהאקספוזיציה בסיפור:

תיאור תמונה של יונה וסוסתו האדישים לסביבתם, מנותקים ונראים במצוקה כלשהי.

מזג האוויר חורפי מאוד, והשלג הלבן מכסה אותם, הם קפואים במקומם, לא זזים.

(השלג המכסה אותם - גורם להם להיראות כרוחות רפאים).

בניגוד אליהם העיר הגדולה מתוארת כסואנת, כרועשת, וישנה תנועה של אנשים ממקום למקום.

עיבוד המידע מתוך האקספוזיציה

אנאלוגיה (הקבלה) בין יונה לסוסתו - שניהם "עלובים", דוממים, אדישים ולבנים מהשלג כרוחות רפאים.

האנשה - הסוסה שקועה במחשבות על השינוי שחל במצבם במעבר מהכפר לעיר

* יש לשים לב כי לא מתוארות מחשבותיו של יונה, אלא מחשבותיה של סוסתו.

אנלוגיה ניגודית - בניגוד לסטאטיות של יונה וסוסתו, מוצגת האקטיביות התוססת של העיר. ניגוד זה

ממחיש את מצבו האומלל של יונה.

קשר בין המידע שנמסר באקספוזיציה לבין סיום הסיפור

*הפתרון לשיתוף יגונו של יונה יגיע בעזרת הסוסה, האנלוגית לו, ולא בעזרת אנשי העיר המתוארים בניגוד גמור אליו.

הצבע הלבן יתחבר בהמשך **כמוטיב**^[1] **לקור ולמות** גם מבחינה מטאפורית. העיר הלבנה והמושלגת בסיפור יוצרת אווירה של קיפאון, של קרירות ושל צינה בין בני האדם מבחינה מטאפורית. יונה מתואר כ"הלבין העגלון כרוח רפאים", "הסוסה העלובה אף היא הלבנה". שניהם עומדים **כשני מתים**: הוא מרוב צער, והיא מרעב. (המוות מוזכר באופן ישיר בתיאור מות הבן וגם באופן מטאפורי).

הסיבוך – השלב השני בעלילה (לרוב מגיע אחרי האקספוזיציה), ובו העלילה מתחילה להסתבך.

הסיבוך בסיפור נוצר על-ידי ארבעה מפגשים שמתקיימים בין יונה לאנשים שונים, שאותם הוא מנסה לשתף בכאבו וביגונו. כל מפגש מתואר כתמונה (כסצנה).

לכל המפגשים הללו מבנה דומה, המציג את אומללותו של יונה ומדגיש את חוסר רצונה של החברה להקל על כאבו.

תמונה ראשונה: יונה ואיש הצבא

כאשר איש הצבא עולה לעגלה, נראה יונה כאילו ניעור מתוך עולם המתים. הוא מבולבל, נוסע ללא כיוון, ללא תכלית ואבוד, דבר התואם את מצבו הנפשי והפנימי.

שוב בא לידי ביטוי הניגוד העז בין יונה ושאר העולם.

הוא שומע את קריאות האנשים המקללים אותו, נתקלים זה בזה, וגם בו.

יונה מנסה לשתף את איש הצבא בכאבו, ומצליח לומר משפט מקוטע מאוד ולא ברור.

מהר מאוד מאבד איש הצבא עניין, נרדם, עוצם את עיניו, וקשר העין שנוצר ביניהם, מתפוגג.

גם במהלך הנסיעה נתקל יונה בתגובות עוינות מהעגלונים ומהולכי הרגל. הם מאשימים אותו כאילו אין עיניים בראשו...

לאחר שניסיון זה ליצירת קשר לא הצליח, חוזר יונה למצבו הקודם.

כבר במפגש זה ניתן לזהות את **מוטיב העיניים** שימשיך ויופיע לאורך כל הסיפור. מוטיב זה

מחדד את הצורך בקשר עין, בחמלה, בחוס, בהקשבה ובהזדהות.

תמונה שנייה: יונה והשיכורים

שלושה בחורים שיכורים ופרועים (אחד מהם גוץ וגיבן), עולים לעגלה.

הם מנסים לנצל את יונה להסעה בסכום מגוחך. יונה מסכים, ובלבד שלא יוותר לבדו.

בדרך השלושה לועגים לו, מקללים אותו, מאיצים בו לנסוע, ואף מכים בעורפו.

יונה מוכן לסבול את יחסם המעליב, ואף מנסה בצורה מגוחכת להשתתף ב"צחוקים" שלהם.

הוא מנסה לספר להם על מות בנו, אך הם לועגים לו, ואינם מקשיבים.

בולט במיוחד **יחסו של הגוץ, הגיבן, ליונה**. כמי שמצוי בתחתית הסולם החברתי, ונאלץ לעמוד

במהלך הנסיעה לאחר שחבריו הגבוהים והחזקים ממנו דחו אותו – הוא מתגלה כדמות אטומה

ובלתי רגישה. דוקא החלש מבין השלושה ממשיך את היחס הבוטה ומפנה אותו כלפי יונה,

שנתפס כחלש יותר.

גם בסיום מפגש זה, נותרים יונה וסוסתו בקור, בשלג וללא תזוזה.

יונה לא יזם את שני המפגשים הראשונים. הוא ישב בעגלה, והמתין לנוסעים. לאחר שירדו השיכורים יונה נותר שוב לבדו כשהוא מביט על האנשים ברחוב.

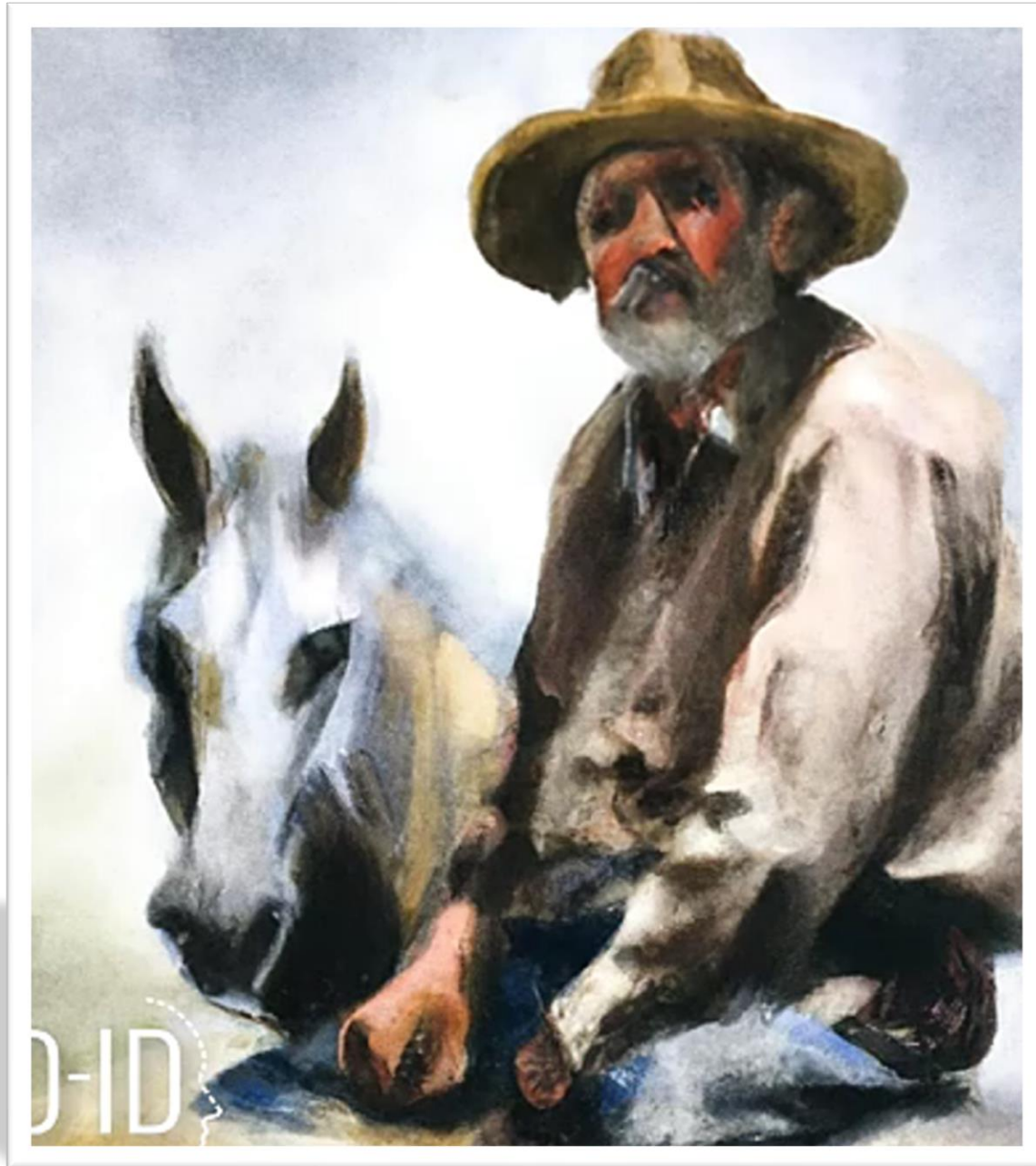
המספר הכל יודע^[1] משתף את הקוראים במחשבותיו - הוא תוהה כיצד אין בין כל האנשים אף לא אדם אחד שיקשיב לו, ויגונו מתגבר.

להמחשת דבריו משתמש המספר הכל-יודע **במטאפורה** - אם היה נבקע חזהו של יונה לשניים, היה יגונו מציף עולם ומלואו. יש כאן **דימוי** להצפה.

יונה מבין כי הוא חייב לשוחח עם מישהו, והוא אינו יכול לחכות בצורה פאסיבית שיגיעו נוסעים נוספים, המבקשים לעלות על עגלתו, ובשני המפגשים הבאים הוא זה שיזום את הקשר.

^[1] **מספר כל יודע** – דמות שבורא הסופר כדי לספר את הסיפור וכדי להתערב בסיפור ולהביע דעה בעניינים שונים. דמות המספר ה"כל יודע" יודע מהן מחשבות הדמויות, ובוחר אם ומתי לחשוף בפני הקוראים את המידע. דמות המספר תורמת לביקורת העולה מהסיפור.

לחצו על התמונה או על **הקישור** וצפו בדמותו של העגלון החושף את שעל לבו כפי שיצרה **הבינה המלאכותית**

תמונה שלישית: יונה והחצרן/שוער הבית

יונה רואה בצד הדרך את החצרן/שוער הבית, ומנסה לפתוח איתו בשיחה על-ידי השאלה:

“מה השעה?”

היוזמה של יונה נהדפת בגסות. החצרן/שוער הבית, נוזף בו, ומזרז אותו לנסוע מהמקום.

תמונה רביעית: יונה והעגלון הצעיר באכסניית העגלונים

יונה מגיע לאכסניית העגלונים אליה מתקבצים עגלונים רבים כמותו למנוחת הלילה

עיניהם עצומות, כלומר אין סיכוי ליצירת קשר. כאן שוב ניתן לזהות את **מוטיב העיניים**.

הוא חושב על כך שלא הרוויח די כסף על-מנת להאכיל את סוסתו.

הוא פוגש בפונדק **עגלון צעיר** שבדיוק התעורר משנתו כדי לשתות.

יונה מנסה לספר לו על מות בנו, אך העגלון הצעיר מכסה מיד את פניו וחוזר לישון.

ניסיון השיחה הכושל עם העגלון הצמא למים מסמל את הניסיון לקשר ואת האטימות של אנשי

העיר. כמו שהעגלון הצעיר צמא למים, כך צמא יונה לקשר על מנת לפרוק את יגונו.

המספר הכל-יודע חושף שוב את מחשבותיו של יונה - יונה משתוקק לספר פרטים על בנו, על

המחלה שהובילה למותו, על ביה"ח, על הלוויה. הוא רוצה שישתתפו בסיפורו ובכאבו, שישאלו

שאלות כדי שהוא יוכל לספר להם פרטים נוספים. המספר מוסיף ואומר, כי היה רצוי שזו תהיה

אישה מכיוון שנשים יותר משתתפות, מגלות אמפתיה, חמלה, כואבות ובוכות.

השיא – המקום ביצירה בו מגיע המתח לדרגה הגבוהה ביותר, זהו מצב בו הספור מגיע לנקודת מפנה, והבעיה העיקרית עומדת בפני פתרון. לרוב מצוי השיא בסופו של הסיפור הקצר.

אחרי ארבעת המפגשים "האנושיים" ניגש יונה אל סוסתו! הוא מנסה לחשוב על נושאים חומריים, על אוכל ועל מזג-אוויר. הוא אינו מסוגל לחשוב על מות בנו כאשר הוא נמצא לבדו מכיוון שהוא מתמלא ביגון.

הוא מדבר עם סוסתו בתחילה על אוכל ועל כסף. הוא "מתרגם" לסוסה את הסיפור לשפתה ולעולמה, ומנסה לדמות לה את תחושותיו ע"י כך ששואל אותה איך הייתה מרגישה אם היה לה סייח, והוא היה מת? כשנתקל בעיניה הבוהקות הוא מרגיש שהיא מקשיבה לו ומבינה אותו, והוא ממשיך ומספר לה על בנו, כשהוא מזכיר לראשונה את שמו "קוזמא יוניץ".

כאן שוב מופיע **מוטיב העיניים**, והפעם העיניים (ואפילו שהן עיני הסוסה), מתוארות כמלאות תגובה, ומאפשרות קשר והזדהות.

התרה (הסיום) - המונח התרה מסמן את פתרונה של הבעיה העלילתית שהעמיד הסיבוך.
בשלב זה הסיבוך מגיע לפתרון בין אם טוב או רע.
להתרה יש שני דגמים עיקריים: סיום סגור וסיום פתוח.

סיום סגור מתקיים כאשר הבעיה המרכזית בסיפור מגיעה לידי פיתרון.
סיום פתוח מתקיים כאשר הבעיה המרכזית בסיפור אינה מגיעה לידי פיתרון.

הבעיה המרכזית – רצונו של יונה לפרוק את יגונו

יונה מרגיש שהסוסה "מקשיבה" לו. סוף סוף התקיים קשר עין (דבר שלא קרה עם אף אחד מהאנשים איתם יונה נפגש לאורך כל הסיפור), וכך נוצרת סוף סוף אותה תקשורת מיוחדת לה ציפה יונה לאורך כל המפגשים, ולכן הוא הצליח לפרוק את יגונו (**סיום סגור**).

סיום זה הינו אירוני כיון שהצלחה היא לכאורה. יונה אמנם מצליח לפרוק את יגונו אך לא בפני אדם אלא בפני **סוסה, בהמה**.

סיום זה מלמד כי דווקא הבהמה מתנהגת באנושיות, ובני האדם מתנהגים בבהמיות ובאדישות.

הסיום מוביל אל הביקורת החברתית.

הביקורת החברתית

סיפור זה הינו סיפור מתורגם, אוניברסאלי. הוא מציג בעיה כללית, ומעביר ביקורת חברתית על בני האדם ביחסם אל הפרט וביחסם זה אל זה. (בסיפור זה הביקורת מופנית כלפי החברה העירונית)

בעזרת דמותו של יונה ותיאור ערב אחד בחייו משקף ציכוב את מצבו של כל אדם בעיר הגדולה, אשר מעוניין ליצור מגע וקשר עם הזולת, אך אינו מצליח.

הסיפור מבקר את היחס המנוכר ואת העדר החמלה והאמפתיה כלפי הנזקק, החלש והשונה.

ניכור הוא מצב נפשי או חברתי של פרט או של קבוצה חברתית, החשים "לא שייכים", מנותקים ואדישים.

יש הטוענים, כי **המהפכה התעשייתית** הביאה לידי כך שהעיר התמלאה בהמוני פועלים אשר עסוקים בעבודה מכנית שגרתית ושוחקת המובילה, על פי קרל מרקס, לתחושת תסכול ולאווירת ניכור חברתי.

המהפכה התעשייתית היא כינוי לתהליכי שינוי מואצים

שעברה אירופה בתחום הייצור החל מהמאה ה-19.

גילויים טכנולוגיים, כמו הקיטור והחשמל, במקביל לעלייה ניכרת בשיעור האוכלוסייה הביאו לתמורות דרמטיות במבנה הכלכלה, וכתוצאה מכך גם בפוליטיקה, בחברה ובתרבות המערבית.

ציוריו של ג'ורג' טוקר, צייר אמריקאי 1920-2011, משקפים את הביקורת על המהפכה התעשייתית והשפעתה על האדם בחברה.

לדוגמה, ציורו "ארוחת צהרים" - אוכל את ארוחת הצהריים "שלי" לבד, ואין תקשורת בין האנשים.

כולם אוכלים בשקט ומנסים להימנע ממבט אחד בשני, האווירה בציור קשה ולא נעימה.

האדם נותר בודד ומבודד נראה כי כל אחד שרוי בעולמו, ולא רואה את האחר.

**הרעיון המרכזי בסיפור - בדידותו של היחיד בחברה העירונית,
חיפושו אחר אוזן קשבת וניכורה של החברה.**

דרכי עיצוב הממחישות את הרעיון המרכזי:

1. ההדרגתיות

2. מוטיב היגון + שם הסיפור

3. מוטיב הצבע הלבן/השלג/הקור/המוות

4. מוטיב העיניים

ההדרגתיות

הדמויות שפוגש יונה מייצגות את קשת המעמדות בחברה. ניתן לזהות איכויות אנושיות הולכות ויורדות.

איש הצבא מייצג את המעמד הגבוה.

שלושת השיכורים את המעמד הבינוני.

החצרן איש פשוט

והעגלון חבר למקצוע.

איש מהם אינו מוכן להקשיב ליונה.

ההדרגתיות קיימת גם במידת התעניינותם ביונה - היחס אליו הולך ומדרדר מפגישה לפגישה.

איש הצבא מתעניין בתחילה בכאבו, אך נרדם. שלושת השיכורים אמרו לו "כולנו נמות". החצרן אינו מעוניין לפתוח בשיחה איתו ואף העגלון הצעיר מתעלם ממנו באדישות.

ההדרגתיות מדגישה כי התנהגות זו היא התנהגותם של כלל האנשים בחברה ללא קשר למעמדם.

מוטיב היגון

היגון חוזר שוב ושוב בהקשר למצבו של יונה, וממחיש עד כמה קשה לחיות בחברה מנוכרת וקרה "יגון מעיק"; "יגון לוחץ"; "יגון ללא סוף או גבול"; "יגון נורא, תהומי".

ל"יגון" המופיע גם בשם **הסיפור** יש משמעות כפולה:

א. מבחינה עלילתית מבטא מוטיב היגון את מצבו הנפשי של גיבור הסיפור. יונה העגלון הוא אדם עקור, בודד, אב שכול, שחש צורך הולך וגובר לפרוק את יגונו ולשתף את זולתו בחוויה הקשה שעבר - מות בנו.

ב. מבחינה סמלית – מוטיב היגון בשם הסיפור (הגרסה המתורגמת*) מכוון למסר היצירה אשר ממחיש את האווירה הקרה, המנוכרת והאטומה המאפיינת את החברה העירונית. **אווירה של יגון שמבטלת את הקשר האנושי ואת החמלה.**

*יש לזכור שהספור מתורגם, ובתרגום אחר למשל הוא נקרא "מועקה". מכאן שלתרגום יש מקום בפרשנות.

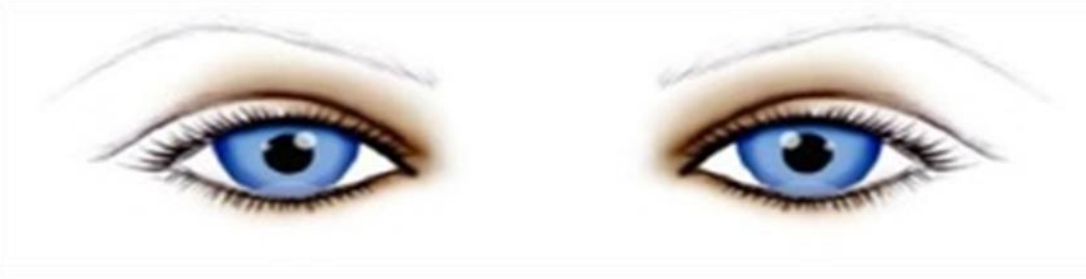

מוטיב הצבע הלבן/השלג/הקור

העיר הלבנה והמושלגת בסיפור יוצרת אווירה של קיפאון, קרירות וצינה בין בני האדם מבחינה מטאפורית.

יונה מתואר כ"הלבין העגלון כרוח רפאים", "הסוסה העלובה" אף היא הלבנה. שניהם עומדים כשני מתים - הוא מרוב צער והיא מרעב.

המוות מוזכר באופן ישיר בתיאור מות הבן וגם באופן מטאפורי.

מוטיב העיניים

אל מה למדנו בפתיחת השיסור על חשיבות העיניים ויצירת קשר-עין?

במהלך הנסיעה הראשונה נתקל יונה בתגובות עוינות מהעגלונים ומהולכי הרגל. הם מאשימים אותו כאילו "אין עיניים בראשו...", אבל למעשה יונה מחפש את עיני הנמענים, ולא מצליח ליצור קשר עין בכל אחד מהמפגשים.

באופן סמלי העיניים מבטאות רגש, וקשר אנושי אותו מחפש יונה.

לצערנו, איש הצבא עוצם את עיניו. העגלונים בפונדק ישנים, עיניהם עצומות וגם העגלון הצעיר שהתעורר כדי לשתות חזר ועצם את עיניו.

רק עיני הסוסה משדרות לו חוס, הן בוהקות וגורמות ליונה לפרוק את יגונו.

טבלה המרכזת את הנקודות המעצבות את דמותו של העגלון כמסייע להעברת הרעיונות העיקריים העולים מהסיפור

* רקע ומידע כללי על דמות העגלון

* תאורו החיצוני

* מצבו הנפשי

* התנהגותו

* אנלוגיה בינו לבין סוסתו, ואנלוגיה ניגודית בינו לבין העיר ואנשיה

* מוטיבים

* מטאפורה

* המספר הכל יודע

<p>הדמות המרכזית בסיפור "יגון" היא דמותו של יונה. איכר פשוט, אדם מבוגר</p>	<p>הרקע</p>
<p>שאיבד את בנו ממחלת הקדחת. הוא נתון במשבר נפשי עמוק ואינו מוצא את</p>	<p>והמידע</p>
<p>עצמו בעיר הגדולה. הגיע לעיר בניסיון להרוויח מעט כסף. בכפר נותרה בתו.</p>	<p>הכללי</p>
<p>תמימותו וטוב-לבו ניכרים בו אף בשעת חייו הנוראה ביותר.</p>	<p>שנמסר על</p>
<p>רצונו הוא אנושי – לפרוק את צערו, יגונו, מועקתו בפני בני-האדם.</p>	<p>דמותו של</p>
<p>הוא זקוק לחמלה לאמפתיה ובטוח שיזכה לכך ע"י שיתוף האנשים ביגונו. היה</p>	<p>יונה העגלון</p>
<p>רוצה שמישהו ישאל אותו ממה מת הבן והוא יספר הכל.</p>	
<p>מעדיף לספר זאת לנשים כיון שהן יזילו דמעה והוא זקוק לאמפתיה ולרחמים.</p>	

<p>מופיע בעיקר באקספוזיציה. הוא כפוף, דומם ללא תזוזה, למרות השלג הרב הנערם עליו. הוא מכונס בתוך עצמו.</p>	<p>תיאורו החיצוני</p>
<p>יונה שקוע באבל ובבדידות, עקב מות בנו ומתקשה בפעולות הפיזיות הפשוטות ביותר. מתקשה לבטא במלים את צערו. שפתו דלה, יכולת הביטוי שלו מוגבלת ביותר "ואצלי, זאת אומרת, אדוני... בני, כלומר, נפטר השבוע".</p> <p>לבו המלא יגון, מקשה עליו לדבר על מות בנו באופן שוטף (קצת מגמגם) אפילו השאלה ששואל את סוסתו ומסתיימת במילה "חבל" מדגישה, כי אין לו את היכולת (ואולי אין לאיש) לתאר את הכאב העצום, היגון שחש בשל מות בנו.</p>	<p>מצבו הנפשי</p>

^[1]"אם היה לך סייח, ואת אימו והוא מת...לא חבל?" **חבל** זו מילה קטנה מידי ופשוטה לתיאור כאב כה עז.

<p>התנהגותו</p>	<p>יונה מנסה ליצור קשר של שיחה על ענייניו הפרטיים עם כל אדם שהוא פוגש (בתשובה מלאה יש להרחיב על המפגשים) הדבר גורם להתנגשות צורמת בינו לבין הנוסעים והאנשים המרוכזים בעניינים שלהם. הוא נראה כמי שהלך לאיבוד בעיר הסואנת. הוא לא בקיא באורחות העיר המנוכרת וניסיונותיו החוזרים ליצור קשר עם זרים מלמדים היטב עד כמה מצבו נואש.</p>
<p>אנלוגיה בין יונה לסוסתו</p>	<p>האנלוגיה מופיעה כבר באקספוזיציה כששניהם מתוארים כדומים בשפת גופם. שניהם מכוסים בשלג ואינם זזים. שניהם באים מאותו מקום בכפר ומתוארים כעלובים וחסרי חן. הם נראים כשותפים לגורל בתמונת הסיום המצמררת. יונה מנסה להשליך את סיפור חייו על סוסתו באמצעות דימוי מות בנו למות סייח של סוסתו. כך נוצרת הקבלה בין השניים המקרינים אנושיות על רקע ניכור ואטימות השולטים בסביבה החיצונית שלהם. ומחדדים את ביקורת המחבר.</p>
<p>אנלוגיה ניגודית בין יונה לעיר ולאנשיה</p>	<p>יונה וסוסתו נעים בקצב איטי בעוד שאנשי העיר נעים במהירות. יונה מדבר באיטיות ובגמגום בעוד שאנשי העיר מדברים בצורה מהירה ועניינית. יונה מנסה ליצור קשר עם הנוסעים בעוד אלו מבטלים כל ניסיון שכזה. הסוסה מקשיבה ליונה הפורק את יגונו בניגוד חד לבני-האדם המתעלמים. בין יונה לבין ההמון מסביב מדגישים את האנושיות שלו בניגוד צורם וכואב לשאר אנשי העיר.</p>

<p>מוטיב היגון: חוזר שוב ושוב בהקשר למצבו של יונה וממחיש עד כמה קשה לחיות בחברה מנוכרת וקרה "יגון מעיק", "יגון לוחץ"; "יגון ללא סוף או גבול"; "יגון נורא, תהומי".</p> <p>מוטיב הצבע הלבן, השלג, הקור – יונה מוקף בשלג לבן שמכסה אותו ובקור אנושי של חברה מנוכרת.</p> <p>מוטיב העיניים – החיפוש אחר קשר עין כדי שיוכל לפרוק את יגונו מוביל אותו לאורך כל הסיפור וגם תורם לסופו.</p>	<p>מוטיבים</p>
<p>"אילו נבקע חזהו של יונה לשניים, ויגונו היה עולה על גדותיו, דומה שהיה מציף בו עולם ומלואו." ההצפה מתקשרת למים שמבטאים רגש. הצפה של רגשות ממחישה את עוצמת היגון. יונה משתוקק למצוא אדם שיסכים להקשיב לדבריו. נוסף על יגונו הוא נתון בדאגות פרנסה, דאגה לסוסתו הרעבה ודאגה לבתו שנותרה בכפר. אין הוא מסוגל להתמודד עם כל אלו בעצמו. לכן הוא כמה לתמיכה נפשית אנושית.</p>	<p>מטאפורה</p>
<p>המספר מצוי מחוץ לעולם המסופר ויכול להבין ולדעת הכל, גם את מחשבות ורגשות הדמויות. המיוחד במספר זה, שהוא לא רק נצמד לתודעת הגיבור יונה העגלון, אלא גם למחשבות סוסתו, ובכך הוא יוצר <u>האנשה</u>.</p> <p>המספר הכל-יודע, מתאר את מקום ההתרחשות, גורם לקורא להזדהות עם יונה ועם תחושת הבדידות, מציג את הבעיה המרכזית ומשקף את עמדתו של הסופר בנוגע לקיום האנושי בעולם, ולבדידות שהיא חלק בלתי נפרד מקיום זה. זו ראייה פסימית אודות חיי האדם. והחברה בה הוא חי. עובדה זו צריכה לעודד אותנו, הקוראים, ליצור חברה טובה יותר בה האדם קשוב לצורכי הזולת ולא רק לעצמו.</p>	<p>המספר</p> <p>הכל-יודע</p>

תלמידי י"א 14 תשע"ט בביצוע ראפ לסיפור "יגון" מאת צ'כוב

קישור לביצוע

יונה העגלון

הרגיש את היגון

הבן שלו נפטר

בתו נותרה בכפר

הגיע אל העיר הקרה והרועשת

רק הוא והסוסה מול החברה

המנוכרת

על העגלה

עלה איש הצבא

חשב שהוא נחמד

אך הוא עצם עיניו

וכל אנשי העיר

צועקים ומעירים

ליונה המסכן

שכואב את מות הבן

עלו לעגלה גיבן ושני גבוהים

ממש התאכזרו

שיכורים ואלמים

ספג את הקללות

וגם את המכות

שלא יהיה בודד

לבד עם היגון

אחרי השיכורים

היגון היה חונק

הלב הרגיש

כאילו

הוא עומד להתפוצץ

עצר ליד חצרן

סילק אותו משם

הבינה הסוסה

לרכוב אל הפונדק

נכנס אל הפונדק

כולם ישנו בשקט

עיניים עצומות

ללא סיכוי לקשר

לפתע התעורר

עגלון צעיר אחר

פקח את העיניים

ניסה שוב לספר

הגיש לו את המיים

נאלץ שוב לוותר

רצה רק לספר

על בנו והקדחת

למצוא מעט חמלה

לשפוך את יגונו

עדיף כבר לנשים

שופכות דמעות כמיים

זקוק לרחמים

וגם לקשר עין

יצא אל הסוסה

דיבר איתה בנחת

עיניה הבורקות עודדו אותו לשפוך (את יגונו)

ביקורת קטלנית

על חברה עירונית

שעוצמת את עיניה

ממש אנוכית

מתעללת בבודד, השקוף, האומלל

שכל מה שרוצה

לקבל קצת חמלה

השלג הלבן והקור המקפיא

גם פנימי וגם חיצוני

אז הביטו מסביב

חפשו את השקופים

תנו להם קצת יחס

היו אנושיים!

קישור לשיר העגלון ברוסית מתקשר לסיפור "יגון" מאת צ'כוב

מסר מסכם

אִם תִּפְגַּשׁ אָדָם שָׂבוֹר
שֵׁב אֵתוֹ
עַל סֵף הַשֶּׁבֶר הָאָרוֹר
אֶל תִּנְסֶה לְתַקֵּן
אֶל תִּרְצֶה שׁוֹם דְּבָר
בְּיָרְאָה וּבְאַהֲבַת הַזִּדְלָת
שֵׁב אֵתוֹ
שֵׁלֵא יִהְיֶה שָׁם לְבַד.

(סמדר וינשטוק מתוך ספרה
"צל עריות", הוצאת "סטימצקי")

שיר מאת אברהם חלפי שמציג קשר בין אדם לכלבו

אָדָם דָּבַר אֶל כְּלָבוֹ, וְהַכֶּלֶב הָבִין
לְשִׁפְתּוֹ הָעִילָגָת .
הַלֵּיל נִיָּצַב כְּעָנִי שֶׁאִין בְּכִיסָיו כּוֹכָבִים,
וּלְגוֹפוֹ אִין בְּגָד .

זֶה הָיָה שִׁיר עָגוּם - עָגוּם
עַל אִישׁ וְכָלֵב אֶחָד בִּיקוּם .

אברהם חלפי

נתן יונתן כתב על הסיפור

יגון

יוֹנָה שֶׁל אַנְטוֹן מְדַבֵּר אֶל סוֹסוֹ
 אֵין לְמִישֶׁהוּ אַחֵר. רַק הַסּוֹס מְאֲזִין
 שְׁמוּט־צְנָאָר, אוֹתוֹ יְגוֹן, צִ'כּוֹב שְׁלִי
 מְלֵא נְעִגוּעִים מְלֵא לִילָה
 אִם תִּשְׁמַע אָב בּוֹכָה בְּחֶשְׂאִי
 אֶת הַכְּמוֹס בְּקוֹלוֹת אַתָּה שׁוֹמֵעַ
 זוֹרֵם בְּלִילָה הַחֶרֶפִּי כְּשֶׁהַגֶּפֶשׁ מִתְעַטֶּפֶת בִּיגוֹנָה
 וּבִשְׂדֵה הַשֶּׁלֶג הַלָּבָן חוֹזֵר לְבַד
 סוֹסוֹ שֶׁל יוֹנָה

שאלות לדוגמה

1. בסיפורים רבים מתואר מצב של זרות וניכור בין בני אדם.

כיצד מצב כזה בא לידי ביטוי בסיפור שלמדת?

הסבר אם המצב הזה מוצג בסיפור כחסר מוצא או שנרמזת אפשרות לתיקונו.

2. בחר בסיפור שבו משתמעת ביקורת על תכונות אנושיות או על תופעות חברתיות.

הסבר מהי הביקורת המשתמעת בסיפור שבחרת, ותאר כיצד היא באה לידי ביטוי.

3. עגנון כתב: "עיקר הצרה היא שהכל בא במכאוב". בחר בסיפור מתורגם שלמדת אשר מבטא סבל ומכאוב.

מהם מקורות המכאוב בסיפור שבחרת, וכיצד הוא מתבטא במהלך העלילה?

4. תאר את הבעיה המרכזית בסיפור מתורגם שלמדת. האם הבעיה הגיעה לידי פיתרון?

אם כן, האם לדעתך, הפיתרון חיובי או שלילי?

ניתן לקרא את הסיפור "יגון" מאת צ'כוב באתר פרויקט הסיפור הקצר

ניתן להקשיב ל לימוד הסיפור "יגון"

מתוך הבגרות המשודרת בגל"צ – (החל מדקה 16:51)

ניתן להקשיב לפודקאסט על הסיפור "יגון"

שהקליטה אורלי בכר

ריכוז חומרים, עיצוב, עריכה ועיבוד להוראה - גלית טולדו משגב

יעוץ ועריכה לשונית – לימור דניאל קיש

מתוך המקורות:

ד"ר יובל פז, [פרשנות הסיפור](#) מתוך אתר: כפר-הנוער אלוני יצחק

אבן, יוסף. (2992) [מילון מונחי הסיפורת](#), אקדמון, ירושלים.

משולם, ציפי. (2003) ספרות לבגרות. מילי.

קישור [לטקסט הסיפור יגון / צ'כוב](#) מתוך אתר פרויקט הסיפור הקצר

קישור [לראפ תלמידים](#) מקרית חינוך "דרור" כסכום היצירה "יגון"

קישור לאתר מט"ח – [המהפכה התעשייתית](#)

לוי, שרון. איור יונה והסוסה

